

Els fantasmes de César Aira van despullats

JORDI
NOPCA

Los fantasmas, de César Aira, és un bloc narratiu imponent. Transcorre al llarg d'un únic dia

–el 31 de desembre– en un edifici a mig fer de Buenos Aires. Després de la visita erràtica dels propietaris de cadascun dels immobles, que lamenten el retard de les obres, l'acció se centra en la peripècia vital del sereno, Raúl Viñas, la seva dona, Elisa Vicuña, i els fills, amb una atenció especial a la més gran de tots, la Patricia. Tots viuen en un habitatge modest instal·lat al nivell superior de l'edifici, a prop del forat on en un futur pròxim hi haurà una piscina de luxe per a la comunitat de veïns, però també del tanc d'aigua “estrany i irregular” i de la gran antena parabòlica en què el lector descobreix per primera vegada tres dels fantasmes que aniran esquitxant les pàgines del llibre, surant en l'aire, recoberts d'una fina capa de pols blanca i despullats de cap a peus.

Acabada el febrer del 1987 i publicada a l'Argentina l'any 1990, *Los fantasmas* descriu amb minuciositat i tendresa les visites al supermercat de la cantonada, el dinar dels paletes –i l'inevitable excés ètic–, la persecució per part de la Patricia dels seus germans petits, que a l'hora de la migdiada fugen de l'apartament, la fascinació de la jove pels fantasmes i el sopar de Cap d'Any. La majoria de novel·les d'Aira no superen les 150 pàgines, però l'escriptor de Coronel Pringles en té prou per bastir mons d'una gran solvència. En aquest cas, i com passa en bona part dels millors exemples del realisme màgic, la sobrenaturalitat dels éssers flotants és percebuda sense cap mena d'estranyesa per part de la família Viñas-Vicuña. El somni de la Patricia situat al cor del llibre serveix perquè Aira deixi anar unes quantes reflexions arquitectòniques que acaben lligant amb la fatalitat dels fantasmes. Al cap i a la fi, les rialles persistents de les aparicions no poden ser altra cosa que un presagi de la tragèdia, de la mateixa manera que l'arquitectura és “reflex del que s'ha construït i del que es construirà”, però també del “no construït”. ♦♦

LOS
FANTASMAS
CÉSAR AIRA
MONDADORI
146 PÀG./14,90 €

'VIRGILI LLEGINT L'ENEIDA', DE JEAN-BAPTISTE JOSEPH WICAR. WIKIMEDIA COMMONS

“Si el món es fa llum com cal”

VÍCTOR
OBIOLS

El vers que fa de títol d'aquesta peça, tot i pertànyer al recull de *Sàtires i epigrammes*, expressa de manera perfecta,

a parer meu, la divisa que podria ser síntesi d'aquesta poètica de Miquel Dolç (Santa Maria del Camí, 1912 - Madrid, 1994), tan virtuosa i afuada, tan fibrosa i pristina. Pertany a un poema titulat *Cabrera, dolça veïna*, escrit l'agost del 1989, a on, després de descriure la meravella natural de l'illa, i la ira justa que provoca el fet que sigui territori militar, continua, en la segona estrofa, dient: “Si el món es fa llum com cal, / i no un cau de salvatgina, / seràs parc nacional, / Cabrera, dolça veïna!”. I l'illa va salvar-se, i avui és parc natural, zona preservada dels excessos de la

civilització, o més aviat d'aquesta barbàrie disfressada de pseudocivilització. I doncs el vers, i el poema, serveixen de bell epítom de tota l'empresa poètica de Miquel Dolç, i fem-ho extensiu a tota la seva labor d'humanista de pedra picada: salvar mitjançant els mots la nostra civilització, com Salvador Espriu. Com Virgili, el poeta universal.

Miquel Dolç és conegut i admirat, principalment, per haver traslladat per a la Fundació Bernat Metge, amb gran rigor i sensibilitat, *l'Eneida*, i tantes altres obres de clàssics llatins. Amb Marcial va topar, per desgràcia, a l'època, amb la censura, provocada per la pudicitia ambiental. En la petita però interessant exposició d'homenatge que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans va tenir la bona pensada de muntar a la seu del carrer

POESIA
COMPLETA
MIQUEL DOLÇ
EDICIONS DE LA EINA
GEMINADA
380 PÀG./20 €

del Carme, s'hi podien llegir algunes cartes ben reveladores. Lluís Millet, que en els anys 30 i 40 gestionava els afers comercials de la Bernat Metge, li demana expressament a Dolç per escrit que faci el favor d'obviar els passatges d'expressió eròtica gruixuda perquè en edicions anteriors alguns subscriptors s'havien donat de baixa, ofesos per la procacitat d'algunes poesies llatines. Amb Catul succeï el mateix. Aquest és el món d'on procedim. Són poetes que ha calgut tornar a traduir modernament sense punts suspensius. Però Dolç ha llegat una Eneida virgiliana, en bells hexàmetres, seguint el deixant de Carles Riba –traductor de *l'Odissea* d'Homer–, que perdurà per sempre en el nostre cabal literari.

I avui el lector català, gràcies a l'enraonada acció editorial d'Oriol Ponsatí-Murlà, té l'oportunitat de conèixer en la seva totalitat una obra poètica que el llatí va anar confegint sense prodigalitat, mesuradament, al llarg dels anys. I el resultat val a dir que fa patxoca. No és només un epígon exemplar de l'Escola Mallorquina, un estilista d'oida fina i vers impecable, un virtuos de la dicció carneriana que sovint no té res a envejar al mestre. Hi ha més. D'entrada, en l'esplèndid pròleg ben documentat, Ponsatí-Murlà situa perfectament aquesta obra pràcticament desconeguda per al lector. Són seixanta anys de producció repartits en vuit reculls, i podem resseguir l'evolució estilística de Dolç, tot assistint a “la construcció de la seva veu poètica”. Com molt bé apunta Margalida Pons, Dolç partí de la poètica classicitzant de l'Escola Mallorquina per arribar a assimilar-se al realisme dels anys cinquanta, però amb un deix molt personal. *Imago Mundi*, publicat per Moll el 1973, juntament amb *Petites elegies*, constitueix probablement un dels seus llibres més madurs i duradors. Més que la perfecció formal, l'exuberància i la precisió lèxica, hi ha en la poesia de Dolç una intel·ligència del món des de la commiseració, un tremp moral, que li confereix un pes molt específic, i que fa d'aquesta obra una petita fita enriquidora en la poesia del segle XX en català. ♦♦

Guia'ns tu, Valero

MONTSE
VIRGILI

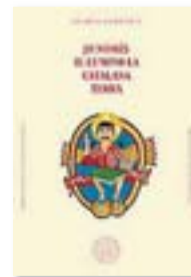
Jo només il·luminol la catalana terra, anuncia ufanós Valero Sanmartí al títol del llibre. Un cop empassada la teva

proclama, aviso que mai havia pagat tan a gust la factura de la llum. Si-gues la meva hidroelèctrica. Ja no vull emigrar a Burundi. Vull viure a Catalunya i que me l'expliquis tu.

Agafat com un Tarzan a la liana del tòpic, Sanmartí reuneix els símbols de la nació catalana per estripar-los i treure'n els budells. Ja podeu començar a fer el recompte. A la festa hi són convidats el ruc català, la ratafia, la gralla, els castells, els balls de bastons i la sardana. No hi falta tampoc el Barça, que, oh sí, és més que un club solidari i esforçat.

També en aquesta auca hi són convidats aquells altres pobles que segons el llibre necessitem per definir-nos, els valencians, els bascos i, esclar, els espanyols.

El rock català dels 90 vist per ell va significar “el moviment punk real” perquè amb unes lletres que rimaven “estimada amb arracada” anaven en contra de les “ambicions culturalistes de la Generalitat”. Tampoc en surt airós el panorama musical d'avui. L'autor, que signa sota pseudònim, treu l'escopeta per parlar dels Manel, “una eina del sistema capitalista”, i deixa anar que Mishima són “les *Cinquanta ombres d'en Grey* dels matrimonis indies fracassats”. Amb aquest planter ja podem marxar el cap de setmana de turisme rural. Valero, prepara'ns la maleta. Sanmartí s'asseu al bancal

JO NOMÉS
IL·LUMINOLA
CATALANA
TERRA
VALERO SANMARTÍ
MALES HERBES
204 PÀG./16 €

de la demagògia perquè “no hi ha cap plaer comparable a aquest [...] la demagògia és el sexe brut de la dialèctica”, afina. Ell té una teoria per a tot i si no la fabrica. Li cauen de les butxaques veritats encara que siguin emmetzinades.

Sanmartí vol fer gràcia, però a estones ens queda el somriure congelat. A *Nosaltres només tenim pressa*, penúltim capítol magistral, assenyala que el nacionalisme que gastem com mitjà sargit és només de pancarta i d'estirabot: li falta discurs. És en aquest moment que entens la portada, en què el pantocràtor de Taüll és el Magnum vestit amb camisa hawaiana, dibuix de Roger Pelàez. No pot guiar-nos Tom Selleck, en aquest món de tenebres. Valero, treu la llanterna del *totacent*, ni que sigui, i guia'ns tu. ♦♦